

פרק 6 - חינוך והשכלה

מקורות והגדרות

כללי: כל נתוני התלמידים שמובאים בפרק זה מבוססים על עיבוד קובץ התלמידים העירוני, נכון לחודש מרץ 2011.

לוח 1: גני ילדים, בתי-ספר יסודיים ועל-יסודיים - ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט

- מקור הנתונים לגבי המוסדות**
- בתי מדרש למורים וגננות, בתי"ס על תיכונים וחינוך גבוה - למ"ס.
 - ישיבות - משרד החינוך.
 - מעונות ילדים - הנהלת הארגונים: "נעמ"ת", "ויצ"ו" ו"אמונה".
 - בתי"ס פרטיים - הנהלות בתי-הספר.

בשנתון 2011 מס' 50, בוצעו שינויים בלוח זה. הלוח מרכז את נתוני כלל מערכת החינוך בעיר בעשורים האחרונים, החל בשנת 1970. בשנים מסוימות חלו שינויים בהגדרות של המוסדות ושל דרגי החינוך, לכן יש לשים לב להשוואה בין השנים:

- בתי ספר יסודיים**
- בשנים 1970/71 ו-1980/81, הנתונים כוללים את מוסדות החינוך היסודי של כיתות א'-ח' ואת המוסדות לנערים עובדים (כיתות ה'-ח').
 - בשנים 1990/91 ואילך הנתונים כוללים רק את מוסדות החינוך היסודי של כיתות א'-ו'.

- בתי ספר על-יסודיים**
- בשנת 1970/71 הנתונים כוללים את חטיבות הביניים (ז'-ט'), בתי-ספר התיכונים, מוסדות החינוך העל-יסודיים ללימודי ערב ומוסדות החינוך המקצועי (ט'-י"ב+) העירוניים בלבד.
 - בשנת 1980/81 הנתונים כוללים את חטיבות הביניים (ז'-ט'), את בתי הספר העל-יסודיים ומוסדות החינוך המקצועי (ט'-י"ב+) העירוניים בלבד.
 - משנת 2000/01 ואילך הנתונים כוללים את חטיבות הביניים (ז'-ט') ואת בתי הספר העל-יסודיים השש-שנתיים (ז'-י"ב+) וכן כל מוסד שמעניק חינוך על-יסודי בין אם הוא עירוני, פרטי או אחר (משותף, חרדי וכו').

בשנת תשס"ו (2005/06), הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ערכה שינויים באופן הדיווח של נתוני המכללות המוכרות המעניקות תואר ראשון ושני. עד לשנה זו נכללו הנתונים של הסטודנטים והתארים של המכללות בעיר תל-אביב-יפו יחד עם הנתונים של החינוך העל-תיכוני. היות שהתארים האקדמיים של המכללות האקדמיות אינם שונים מהתארים האוניברסיטאיים, הוחלט להציג את הנתונים של המכללות האקדמיות, שמעניקות תואר ראשון ושני מוכר, בנפרד מנתוני המוסדות העל-תיכונים, שאינם מעניקים תארים אקדמיים מוכרים. בעקבות שינוי זה יש להיזהר בהשוואת הנתונים של שנתון 2007 ואילך לנתונים מקבילים משנתונים קודמים.

הנתונים על המכללות האקדמיות בעיר מתייחסים לסטודנטים הלומדים במוסדות הבאים:

א. מכללות אקדמיות:

- המכללה האקדמית ת"א-יפו
- המכללה האקדמית להנדסה בת"א
- המסלול האקדמי של המכללה למנהל - קמפוס ת"א (בתשע"א מוסד זה נסגר)

ב. מכללות לחינוך:

- מכללת לוינסקי לחינוך - כולל המדרשה למוסיקה
- מכללת סמינר הקיבוצים
- מכללת תלפיות להכשרת עובדי הוראה
- מכללת הוראת הטכנולוגיה מיסודה של המכללה למינהל

לוח 2: ע'//מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

בשנתון 2011 מס' 50, בוצעו שינויים בלוח זה. הלוח במתכונתו החדשה מרכז את נתוני מערכת החינוך העירונית החל בשנת 1965/66, ומציג את הנתונים בדילוג של חמש שנים. יש לשים לב שהחל בשנת 2005/06 הנתונים כוללים גם את החינוך המשותף (ראה הגדרה להלן). כמו כן, יש לשים לב שלוח 1 מציג את כל מערכת החינוך (ולא רק את החינוך העירוני ו/או המשותף, כפי שמוצגים בלוח 2).

- מוסדות עירוניים ומשותפים** - עד תשס"ב נתונים לגבי החינוך העל-יסודי כללו רק בתי-ספר עירוניים. החל בתשס"ג הנתונים על החינוך העל-יסודי כוללים גם בתי-ספר משותפים (בבעלות עירונית ובבעלות פרטית/אחרת).
- גני ילדים** - נכללים רק גני ילדים עירוניים, אשר בהם לומדים ילדים בגיל חובה - 5, גיל טרום חובה - 4 וגיל טרום-טרום חובה - 3.
- דרגת הכיתה** - ברוב בתי-הספר היסודיים בעיר יש 6 דרגות כיתה (א'-ו'), אך ישנם גם בתי-ספר עם 8 דרגות כיתה (א'-ח'). באופן תקין מתקבלים בגיל 6 לדרגת כיתה א'. רוב בתי-הספר העל-יסודיים בעיר הם שש-שנתיים וכוללים כיתות ז'-י"ב, אך ישנם גם בתי-ספר שלוש שנתיים, הכוללים כיתות י'-י"ב וגם בתי-ספר ארבע-שנתיים, הכוללים כיתות ט'-י"ב. לפעמים בתי-הספר העל-יסודיים כוללים גם כיתות י"ג ו-י"ד.
- כיתת חינוך מיוחד** - בבתי מדרש למורים וגננות יש 3-4 דרגות כיתה.
- כיתת חינוך מיוחד** - כיתה מיוחדת בבית-ספר רגיל, בה לומדים תלמידים שיש להם פיגור לימודי ניכר ו/או הפרעות התנהגות משמעותיות.
- פיקוח** - ממלכתי עברי (מ"מ)
- ממלכתי דתי (ממ"ד)
- ממלכתי ערבי
- עצמאי (חרדי)

לוח 3: ע'//מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

לוח 4: ע'//מינהל החינוך, התרבות והספורט, שפ"ח (השירות הפסיכולוגי חינוכי)

לוחות 5-18: ע'//מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

לוח 19: ע'//מינהל החינוך, התרבות והספורט, היחידה לתכנון, הערכה ובקרה

כוח האחזקה של התלמידים במערכת החינוך - המושג מתייחס ליכולת של מערכת החינוך לשמור על כלל התלמידים במוסדות השונים של המערכת עד לסיום לימודיהם במסגרות המתאימות להם. הנתונים נאספים ומנותחים ע"י היחידה לתכנון והערכה פדגוגית של מינהל החינוך, התרבות והספורט.

- הנתונים מתייחסים לקטגוריות הבאות:** - תלמידים שהחלו כיתה ז' וסיימו כיתה י"ב באותו בית-ספר בו התחילו.
- תלמידים שעברו במהלך שנת הלימודים לבית-ספר אחר בעיר (שלוש, ארבע או שש-שנתי) וסיימו בו את לימודיהם.
- תלמידים שעזבו את הלימודים בעיר והמשיכו לימודים בעיר אחרת.
- תלמידים שסיימו את הלימודים במסגרות חינוך לא פורמלי ("אכפת").
- תלמידים שנשרו ממערכת החינוך לפני סיום הלימודים כחוק.

לוח 20: משרד החינוך והתרבות

החל בשנתון הסטטיסטי 2006 מס' 45, הנתונים המוצגים נכונים לחודש ינואר של שנת פרסום השנתון. בשנתונים הסטטיסטיים הקודמים פורסמו נתונים ארעיים ולא נתונים סופיים. מכאן שיש להיזהר בהשוואת הנתונים של לוח זה לאורך השנים.

לוחות 21-29: הלמ"ס

הערה: בעקבות השינויים שעברו לוחות העוסקים בחינוך הגבוה יש לשים לב בעת השוואת הנתונים לנתוני העבר בלוחות הרלוונטיים לחינוך העל-תיכוני ולחינוך הגבוה בעיר (ראה הסבר מפורט בלוח 1).

לוח 30: הלמ"ס, סקר כוח אדם שנתי

הערה: הנתונים בנוגע להשכלת תושבי העיר המוצגים מבוססים על סקרי כוח אדם שוטפים שמבצעת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח 31: הלמ"ס, מבוסס על נתוני מפקד 2008

הערה: בלוח זה מובאים נתוני מפקד האוכלוסין משנת 2008 בנוגע להשכלת תושבי העיר, לפי רובע ותת-רובע. נתונים ברמת פירוט כזה מתקבלים רק בעקבות ביצוע מפקד אוכלוסין.

תיאור והסבר

1. כל מערכת החינוך

מספר התלמידים בכל מוסדות החינוך בעיר (עירוניים, משותפים ופרטיים), לא כולל לימודים על תיכוניים ולימודים גבוהים אחרים, עמד בתש"ע (2009/10) על כ-64,400 תלמידים, בהשוואה לכ-61,900 תלמידים בשנה"ל תשס"ט (2008/09). מספר התלמידים במערכת החינוך העירונית (כולל בתי-הספר המשותפים) על דרגיה השונים - גנים, ביי"ס יסודיים ועל-יסודיים, עמד בתשע"א (2010/11) על 55,541 תלמידים, מספר דומה לזה שהיה בשנה"ל תש"ע (2009/10) שעמד על 54,554 תלמידים (לוח 6.2).

בתשע"א (2010/11) בגני הילדים העירוניים היו 11,212 ילדים, מספר גבוה יותר בהשוואה למספר הילדים בגני הילדים העירוניים בשנים קודמות. לאורך השנים, החל בתשכ"ו (1965/66), נרשמה מגמת עלייה במספר גני הילדים, במספר כיתות הגן ובמספר הילדים בגנים: אם בתשכ"ו (1965/66) היו 136 גני ילדים, 192 כיתות ו-6,565 ילדים, הרי שבתשע"א (2010/11) עלה מספר הגנים ל-236 ובהם 388 כיתות עם 11,212 ילדים (לוח 6.2).

מספר מעונות הילדים של ארגוני הנשים (נעמ"ת, ויצ"ו ואמונה) בתש"ע (2009/10) עמד על 44 ומספר הילדים בהם עמד על כ-4,000, מספר גבוה במעט בהשוואה לתשס"ט (2008/09) בה היו כ-3,830 ילדים בגנים אלה. באופן כללי מספר הילדים במסגרות הללו יציב לאורך השנים ללא שינויים גדולים (לוח 6.1).

החינוך היסודי עבר לאורך השנים שינויים רבים בנוגע למסגרות הלימוד שנכללו בהגדרתו. לדוגמא, עד שנות ה-90 החינוך היסודי העירוני כלל את החינוך היסודי לנערים עובדים. כמו כן, הוא כלל את הכיתות ז' ו-ח', שבמהלך שנות ה-2000 הצטרפו למסגרת החינוך העל-יסודי. בשל עובדה זו לא ניתן להשוות את הנתונים לאורך תקופות ארוכות. עם זאת, החל בשנות ה-2000 המספרים יציבים יותר ועל כן מתאפשרת ההשוואה בין השנים.

בשנים האחרונות חלה מגמת עלייה מתונה במספר התלמידים בחינוך היסודי: בשנת 2005/06 למדו בחינוך היסודי 23,573 תלמידים, בעוד שבשנת 2010/11 למדו 26,544 תלמידים, כלומר בין השנים הללו חלה עלייה של כ-13%.

בחינוך העל-יסודי, מאמצע שנות ה-70 (1975/76) חל צמצום במספר המוסדות, אך מספר הכיתות והתלמידים נשמר יחסית ללא שינוי רב: בשנת 1975/76 היו 669 כיתות ו-18,129 תלמידים, ובשנת 2010/11 היו 693 כיתות שבהן למדו 17,758 תלמידים (לוח 6.2). יש לציין שהחל בתשס"ג (2003/04) הנתונים של בתי-הספר העל-יסודיים (בדרך כלל כיתות ז'-י"ב) מתייחסים הן למוסדות החינוך העירוניים והן למוסדות החינוך המשותפים (עירוניים ולא עירוניים).

מהנתונים שמתייחסים לכל מערך החינוך העל-יסודי (כולל מסגרות פרטיות, מסגרות של החינוך החרדי ומסגרות אלטרנטיביות אחרות) נמצא שמאז שנות ה-90 (לוח 6.1), מערך החינוך העל-יסודי הצטמצם בהדרגה - מ-28,208 תלמידים ב-1990/91 ל-22,141 בשנת 2009/10 (צמצום של כ-22%).

ביפו פועלים 4 בתי-ספר שאינם מוכרים ע"י משרד החינוך והתרבות, ולומדים בהם בעיקר בני המיעוטים. בבתי-ספר אלה למדו בתש"ע (2009/10) כ-1,550 תלמידים בגילאי הגן, ובגילאי בית-הספר היסודי והעל-יסודי, בהשוואה לשנת תשס"ט (2008/09) בה למדו במסגרת זו כ-1,770 תלמידים. כלומר, בין השנים הללו חלה ירידה של כ-12% במספר התלמידים (לוח 6.1).

בבתי"ס העל-תיכוניים בעיר שאינם מעניקים תואר אקדמי מוכר, למדו 6,467 תלמידים במגוון מסלולי לימוד.

מאז שנות ה-70, מספר הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב במגמת עלייה - בשנת 1970/71 היו 11,800 סטודנטים בעוד שבשנת 2009/10 היו 26,345 סטודנטים, סה"כ גידול של כ-123% (לוח 6.1). יש לציין שמגמת העלייה נמשכה עד שנת תשס"ה (2004/05), בה למדו באוניברסיטת תל-אביב 28,671 סטודנטים, ומשנת 2005/06 החלה ירידה מסוימת שנמשכה עד שנת 2008/09, בה למדו 25,143 סטודנטים. בתש"ע (2009/10) מגמה זו נעצרה ומספר הסטודנטים באוניברסיטה עלה ל-26,345 (לוח 6.24).

במכללות האקדמיות בעיר המעניקות תואר אקדמי מוכר למדו בתש"ע (2009/10) כ-12,500 סטודנטים, נתון המצביע על עלייה בהשוואה לשנת תשס"ט (2008/09) בה למדו כ-11,900 סטודנטים במכללות אלה (לוחות 6.23 ו-6.24).

2. מערכת החינוך העירונית

מספר התלמידים במערכת החינוך העירונית על דרגיה השונים - גנים, בי"ס יסודיים ועל-יסודיים, כולל בתי הספר המשותפים (לא כולל חינוך פרטי) - עמד בתשע"א (2010/11) על כ-55,540 מספר תלמידים, בדומה לזה שנרשם בשנת הלימודים תש"ע (2009/10) שהיה כ-54,550 תלמידים (לוח 6.2).

ההוצאות בפועל לחינוך הפורמלי בתקציב הרגיל לשנת 2010 הסתכמו בכ-649.6 מיליון ש"ח (ללא פירעון מלוות), והן היוו כ-16% מסה"כ ההוצאות של העירייה. ההוצאות בפועל לחינוך הפורמלי בתקציב הרגיל לשנת 2009 הסתכמו בכ-626.4 מיליון ש"ח, ואף הן היוו כ-16% מסה"כ ההוצאות של העירייה.

מינהל החינוך, התרבות והספורט מפעיל פרויקטים רבים החוצים את כל דרגי החינוך בעיר, בתחומי החינוך, החברה והתרבות. להלן הפרוייקטים המרכזיים לשנת תשע"א (2010/11).

2.1 פרויקטים ונושאים חוצי מינהל החינוך, התרבות והספורט:

א. רצף חינוכי

גן - רצף חינוכי גן-א': הבניית תהליכים ברצף בין גן לבין כיתות א' בהשתתפות כל מוסדות הגן ובתי הספר היסודיים בעיר.

יסודי - "רצף יסודי - על יסודיים": יצירת רצף פדגוגי ורגשי במעבר מהחינוך היסודי לחינוך העל-יסודי ב-13 מרחבי חינוך, במקצועות הליבה (מתמטיקה, שפה, אנגלית ומדעים). בהשתתפות 350 מורים ואנשי חינוך ב-70 מוסדות בעיר.

על-יסודי - "פיתוח מנגנוני עבודה במרחבי החינוך": פיתוח מנגנוני עבודה רציפים במקצועות הליבה, בכל מרחבי החינוך בעיר. בהשתתפות 21 בתי ספר על יסודיים ו-56 בתי ספר יסודיים, מנהלים ורכזי המקצוע במקצועות הליבה.

ב. תקשוב מערכת החינוך

גן - אינטרנט בכל גני הילדים בעיר: חיבור כל הגנים בעיר לאינטרנט, ליצירת תקשורת מקצועית בין צוותי הגן והעשרת הלמידה. בפרוייקט השתתפו כיתות הגן מכ-390 מוסדות גן בעיר ולמעלה מ-700 גננות וסייעות.

יסודי - תקשוב בתי ספר יסודיים: שילוב התקשוב בתהליכי הוראה ולמידה, תוך פיתוח מקצועי של המורים במקצועות הליבה בסביבת עבודה מתוקשבת. בפרוייקט השתתפו 10 מוסדות, כ-1,200 תלמידים וכ-60 מורים ואנשי חינוך.

ג. טיפוח הישגים לימודיים

גן - תגבור לימודי שפה ומתמטיקה בגנים בדרום העיר. הפרוייקט כלל כ-3,500 ילדים ב-100 גנים בעיר.

יסודי - שימוש במיפוי הישגים כבסיס לתכנית עבודה: העלאת רמת הישגים במקצועות הליבה באמצעות כלים לבניית תכנית עבודה ברמת פרט, קבוצה וכיתה, המבוססת על נתונים וקיום מעקב והערכה על התקדמות התלמידים.

- מענה לתלמידים מתקשים ולתלמידים מצטיינים: הקצאת משאבים לתגבור וקידום תלמידים מתקשים ומצטיינים. בפרוייקטים אלו השתתפו כ-20,000 תלמידים וכ-1,680 מורים ואנשי חינוך מ-56 מוסדות.

על-יסודי - "כיתות בגרותיות": הפעלה של תוכנית לימודים מיוחדת לתלמידים ב-59 כיתות בגרותיות לשיפור ההישגים ולהעלאת אחוז הזכאות לבגרות. בפרוייקט השתתף כל סגל המורים הרלוונטי, כולל יועצים, ב-21 בת-יספר.

- הפעלת "המערך המסייע": הקצאת 1,505 ש"ש, לצורך תגבור לימודי של תלמידים בסיכון לימודי. בפרוייקט השתתפו 21 בתי ספר.

- איתור מוקדם של תלמידים ב"סיכון לימודי": בעקבות העברת מבחנים באנגלית, מתמטיקה ועברית בכיתות ז', אותרו התלמידים המתקשים. בהתאם לכך, נבנתה תוכנית התערבות שמטרתה לשפר את הישגיהם של תלמידים אלו. בתוכנית כ-4,000 תלמידי כיתות ז' וכל המורים למתמטיקה, לאנגלית ולעברית ב-21 ביי"ס.

ד. עידוד מעורבות חברתית בקרב תלמידים וגם בקרב הורים ואנשי חינוך

יסודי - "מנהיגות צעירה": תוכנית רב שנתית בבתי הספר, בדגש על תרומה ומעורבות בקהילה. ועדת היגוי של אנשי מטה ושטח מלווים את תהליך התכנון והביצוע של התוכנית. בפרוייקט השתתפו כ-500 תלמידים וכ-60 מורים ואנשי חינוך מ-56 מוסדות.

- "איכות סביבה וקיימות": תוכנית רב שנתית בדגש על חסכון במשאבים ומיחזור. בכל ביי"ס נבחרה קבוצת תלמידים מובילה בהנחיית איש חינוך, הפועלת להטמעת הערכים. בפרוייקט השתתפו כ-200 תלמידים וכ-60 מורים ואנשי חינוך מתוך 50 מוסדות.

על-יסודי - מעורבות חברתית: מעורבות בקהילה בקרב תלמידי ז'-ט'. הפעילות התקיימה ב-17 בתי ספר בה היו מעורבים כ-2,700 תלמידים וכל רכזי החינוך החברתי בבתי-הספר הללו.

- הכנה לצה"ל: פרויקט שמטרתו להכין את התלמידים לקראת גיוסם לצה"ל. מופעל בקרב כלל תלמידי י"א ב-21 בתי-ספר ובהשתתפות כל רכזי החינוך החברתי.

- "להיות אזרח": התכנית פועלת בקרב תלמידי כיתות י' וכוללת מחוייבות אישית שבסימה מקבלים התלמידים תעודות זהות בטקס בית-ספרי. מתקיים ב-21 בתי-ספר, בקרב כ-3,200 תלמידים ובהשתתפות כל רכזי המחוייבות האישית.

ה. העשרת הולמדים במסגרת שעות הלימודים ומחוצה לה

יסודי - תגבור והעשרה לימודית: הקצאת שעות תגבור והעשרה לכל מוסדות החינוך במהלך שעות הלימודים. בהשתתפות כ-20,000 תלמידים וכ-1,680 מורים ואנשי חינוך מתוך 56 מוסדות.

- תגבור לימודי, רגשי וחברתי: הפעלת מסגרות בהמשך ליום הלימודים לתגבור לימודי, רגשי וחברתי. בהשתתפות כ-450 תלמידים וכ-60 מורים ואנשי חינוך מתוך 15 מוסדות.

על-יסודי - "קיימות": תלמידי כיתות ט' בעיר כותבים עבודת חקר בנושא טבע עירוני. התוכנית הקיפה 19 בתי ספר בעיר, כ-210 תלמידים ו-19 רכזים מדעיים.

ו. טיפוח אקלים מיטבי

גן - אקלים מיטבי בגן: במסגרת המרחבים החינוכיים, גנות מ-300 כיתות גן השתתפו במפגשים מקצועיים בנושא אקלים מיטבי בגן.

- השתלמויות מקצועיות בנושא אקלים: 300 גנות וסייעות מ-159 כיתות גן בעיר עברו השתלמויות מקצועיות ארוכות טווח בנושא.

יסודי - "תקשורת הורים - בית ספר": שיפור תקשורת בין צוות בית הספר להורים בתהליך רב שנתי הכולל הרצאות, מפגשים וסדנאות למנהלים וליועצות. בפרוייקט השתתפו 56 מוסדות וכ-1,060 מנהלים ויועצים חינוכיים.

- "אמנת הילדים והנוער": הפעלת תקנון/אמנה הנגזרים מאמנת הילדים בכל בתי הספר בעיר. בפרוייקט השתתפו כ-20,000 תלמידים וכ-1,680 מורים ואנשי חינוך מ-56 מוסדות.

על-יסודי - מניעת התנהגויות בסיכון: תוכנית שמטרתה למנוע התנהגויות סיכונים בקרב בני הנוער, תוך מתן דגש על הסכנות הקיימות באינטרנט, בשתיית אלכוהול ובשימוש בסמים. במהלכה מתקיימים שיעורים פרונטלים, הצגות, ימי קולנוע, סדנאות וימי עיון. התוכנית התבצעה ב-21 בתי ספר, בקרב כלל התלמידים באותם בתי-ספר.

ז. חינוך לתרבות ולאומנות

גן - "מסיפור לתיאטרון": מפגשים שבועיים במהלכם נחשפים הילדים לסיפורים שילדים כתבו. הפרוייקט התקיים במסגרת המועדוניות בקרב 35 כיתות גן והשתתפו בו כ-1,230 ילדים.

על-יסודי - חינוך לתרבות ולאומנות: תוכנית להטמעת החינוך לתרבות ולאומנות. התוכנית כוללת צפייה בהצגות, מופעי מחול, מוסיקה וכד', באמצעות סל התרבות. התוכנית מקיפה את כל בתי הספר והשתתפו בה כ-20,000 תלמידים.

- "גלויה תל-אביבית": תוכנית שמטרתה להכיר את העיר על מגוון היבטיה, דרך סרטונים קצרים על העיר. בתוכנית השתתפו 50 תלמידים ו-10 מורים ב-10 ביי"ס.

ח. איכות הסביבה

גן - "להחזיר את האביב לגני ת"א": פרויקט שמטרתו ליצור זיקה בין החינוך בגנים לבין הנושאים הקשורים לשמירה וטיפוח הסביבה. התקיים בקרב 100 גנים בעיר.

ט. פיתוח סגלי הוראה

על-יסודי - "זהות יהודית-ישראלית/ערבית": תוכנית שהופעלה בכל בתיה"ס העל-יסודיים בעיר. הצוותים עברו השתלמות ופיתחו תוכניות בית-ספריות שיופעלו בשנה"ל תשע"ב (2011/12).

- רכזי מערך מסייע: השתלמות לביסוס הקשר בין רכזי מערך מסייע לבין רכזי המקצוע במקצועות הליבה, במטרה להטמיע גיוון בשיטות הוראה למידה לתלמידים לקויי למידה וקשי בלמידה, ולפתח דיאלוג מורה-תלמיד. התוכנית הקיפה 20 בתי-ספר והשתתפו בה 20 רכזים. השתלמויות רכזי מתמטיקה ומדעים: פיתוח מקצועי של רכזים ומורים למתמטיקה ולמדעים מכל בתי הספר בעיר. בתוכנית השתתפו כ-200 מורים מ-21 בתי ספר בעיר.

2.2 המוסדות הפנימייתיים

בתשע"א (2010/11), במסגרת מינהל החינוך, התרבות והספורט, במחלקה לקידום ילדים ונוער, פעלו 3 פנימיות. הפנימיות הן מסגרות ביתיות תומכות, המיועדות לילדים ובני נוער שאינם יכולים להמשיך לגדול בבתיהם ומלווים ע"י צוות מדריכים קבוע 24 שעות ביממה. כל ילד, בהתאם לצרכיו, משובץ בבתי-הספר השונים בעיר. לשם מימוש הפוטנציאל האישי, קיים מערך תומך בתחום הלימודי, רגשי, חברתי ותרבותי. צוות הפנימיה עובד בשיתוף פעולה עם משפחות הילדים במטרה לאפשר חזרתם הביתה. בתשע"א שהו בפנימיות כ-150 ילדים ובני נוער שהיו בטיפולם של כ-100 אנשי חינוך.

2.3 השירות הפסיכולוגי-חינוכי (שפ"ח)

השירות הפסיכולוגי מסייע להתפתחותם והסתגלותם התקינה של ילדי גנים ותלמידי בתי-ספר. השירות ניתן באמצעות 6 תחנות עירוניות אזוריות, ו-4 מדורים מקצועיים: חינוך מיוחד, גני ילדים (ח"מ), פנימיות ושירותים טיפוליים ומחקר. בנוסף, פועלים בשפ"ח 10 מרכזים מקצועיים הנותנים מענה בתחומים: ליקויי למידה, קשב וריכוז, אוטיזם, טיפול רגשי לילדים ובני נוער, מניעת אלימות, מניעת אובדנות, פגיעה מינית (פוגעים מינית ונפגעי פגיעה מינית), הורות עכשווית ורב-תרבותיות. השירות הפסיכולוגי ניתן באמצעות המערכות החינוכיות בהן לומד התלמיד, מגיל 5 ועד גיל 18 בחינוך הרגיל, ומגיל 3 ועד גיל 21 בחינוך המיוחד.

על-פי הנתונים לשנת תשס"ט (2008/09), הופנו לשירות הפסיכולוגי כ-7,700 תלמידים, מהם כ-73% מהחינוך הרגיל וכ-27% מהחינוך המיוחד (לפירוט סיבות ההפניה ראה לוח 6.4). הסיבה השכיחה להפניה של תלמיד היא קשיים במיומנויות למידה (לפרטים נוספים ראה/י לוח 6.4).

פרויקטים מרכזיים של שפ"ח בקהילה ובמערכת החינוך בתש"ע (2009/10):

א. פרויקטים במסגרת הגנים

סדנאות להורים ולגננות בתחום של בעיות התנהגות ונושאים התפתחותיים. בפרויקט השתתפו 88 גננות וצוות של 15 פסיכולוגים.

ב. פרויקט בדרג המשולב

הקניית כלים למורים להתמודדות עם בעיות התנהגות ואלימות בכיתות הטרונגניות והכשרה מקצועית לצוותי ההדרכה בפנימיות. בפרויקטים אלו השתתפו 147 מורים ו-16 פסיכולוגים.

ג. פעילות קהילתית-דרום ת"א

"המרכז להורות עכשווית" - מיסוד כל הפעילויות הנערכות עם הורים בבית ספר ובקהילה במרכז המציע הרצאות, סדנאות, ותמיכה להורים.

2.4 המרכז לפיתוח סגלי הוראה - פסג"ה

מרכז פסג"ה הינו גוף שיעודו לתת מענה להתפתחותם וקידומם המקצועי של כלל סגלי ההוראה ובעלי תפקידים בעיר ת"א-יפו. זאת בהתאם לצרכי העובדים ולצרכי מוסדות החינוך, ובזיקה לדגשי הרשות העירונית, קדימויות המחוז והמטה של משרד החינוך.

2.4.1 השתלמויות של מרכז ההדרכה העירוני ומשרד החינוך

בתשע"א (2010/11) נערכו 84 השתלמויות לכ-1,950 סגלי הוראה. בחינוך הקדם יסודי 25 השתלמויות (573 משתלמים); 33 השתלמויות בחינוך היסודי (כ-750 משתלמים); 26 השתלמויות בחינוך העל-יסודי (623 משתלמים); וכ-7,362 משתלמים מטעם מרכז ההדרכה העירוני.

2.4.2 מרכזי הדרכה:

מגוון גדול של מרכזי הדרכה פועלים במרכז פסגה: מרכז משאבים לחומרי למידה, מרכז הדרכה לתכנון, פיתוח ועיצוב מרחבי למידה, מרכז הדרכה לגיל הרך, מרכז הדרכה למדעים, טכנולוגיה וסביבה, הדרכה בנושא טיפוח הזהות היהודית-ישראלית ("תרבות עברית"), סיוע ללקויות למידה וקשיי למידה, מרחב למידה למתמטיקה ועוד. הפעילות מלווה בהערכת איכות ההשתלמויות: 31 השתלמויות הוערכו במהלך ההשתלמות, 28 בסוף ההשתלמות. בנוסף, נבנו כלים להערכת ימי למידה בודדים. ממצאי ההערכה מתועדים במרחב ווירטואלי, מופצים לקהלי היעד הרלוונטיים, תוך קיום שיח הערכה עם מורי המורים.

2.5 שילוב ילדים ובני נוער בסיכון במסגרות חינוכיות ותעסוקתיות

"אכפת" - קידום ילדים ונוער היא יחידה מקצועית באגף החינוך העל יסודי, הפועלת לקידום ילדים ובני נוער בגילאי 5-21 [כיתות גן-י"ב ו-18+] במצבי סיכון ונושרים ממערכת החינוך הפורמלי, ע"י יצירת הזדמנויות ומתן אפשרויות להתבגרותם התקינה ולהשתלבותם בקהילה. בתשע"א (2009/10) טופלו כ-5,000 ילדים ובני נוער במגוון מסלולים:

- א. טיפול פרטני ע"י מדריכי נוער היוצרים עימם קשר ומסייעים להם להשתלב מחדש במסלולי חיים נורמטיביים בתחומי ההשכלה, ההכשרה המקצועית, השרות הצבאי ועוד.
- ב. מניעת התנהגויות סיכוניות - פעילויות מניעה קבוצתיות בשכונות ובבתי-הספר העירוניים, במטרה להוביל ליצירת עניין ולפיתוח אישי.
- ג. "עירוני קריירה" - מרכזי הכשרה מקצועית לנוער מנותק (בלב ת"א ועג'מי).
- ד. "עירוני אקסטרני" - השלמת השכלה - תוכנית היל"ה: תוכנית השכלה לנושרים בגילאי 15-18 (כיתות י"ב-י"ג) הפועלת במרכזי הנוער בשכונות לב ת"א ועג'מי.
- ה. שילוב בתעסוקה ו"אכפת עסקים" - מיזמים עסקיים לנוער נושר: שילוב בני נוער נושרים במיזם "חוצה תל-אביב" (מכירת פרסום על גבי שלטי חוצות) או במיזם "קוקיות" (בית מאפה) או שילוב בעבודה ("מעסיקים ייחודיים"). בפעילות השתתפו 221 נערים בליווי 3 אנשי חינוך.
- ו. ביקור סדיר - קציני הביקור הסדיר (קב"סים) מטפלים בילדים ובני נוער בגילאי 5-18 (כיתות גן-י"ב), שאינם מבקרים באופן סדיר במסגרות הלימוד.
- ז. אכפת משפחתי לילדים - (מועדוניות משפחתיות): 15 מועדוניות משפחתיות בהן כ-40 אנשי חינוך, המיועדות לילדים ממשפחות רב-בעייתיות בגילאי בי"ס יסודי (כיתות א'-ה').
- ח. אכפת מתבגרים - מאמ"ץ: מסגרות ביתיות המיועדות לתלמידי כיתות ו'-ט', במטרה להבטיח את שמירתו של עקרון הרצף הטיפולי החל בגיל חינוך חובה.
- ט. "נקודות מפגש" - מרכזי ייעוץ והעשרה לנוער (מועדוני נוער).
- י. מרכז מידע במסגרתו פועלת מערכת ממוחשבת לניהול תיקים טיפוליים של כל מטופלי אכפת (כ-3,000 תיקים ממוחשבים בתשע"א).

2.6 מחשבים בחינוך

בכל בתי-הספר, הגנים ושאר המוסדות ישנם 6,886 מחשבים. בגני ילדים - ישנם 524 מחשבים אישיים בכל גני הילדים העירוניים בעיר. בבתי-ספר - 3,911 מחשבים מתוכם בבתי"ס היסודיים (כולל בתי-הספר של החינוך המיוחד), 2,031 עמדות מחשב בבתי"ס העל-יסודיים ו-420 מחשבים נוספים במוסדות חינוך אחרים כולל שפ"ח, אכפת ופנימיות. בתשע"א (2010/11) חל צמצום מסוים במספר עמדות המחשב בהשוואה לשנים קודמות (לשם השוואה, בתשע"א היו 7,637 מחשבים, כלומר חל צמצום של כ-10%) וזאת בשל הוצאתם של מחשבים ישנים מתוך מערך המחשבים בחינוך.

2.7 הסעת תלמידים

מחלקת ההיסעים מטפלת בארגון הסעות יומיות של תלמידים למוסדות החינוך בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד, וכן במתן כרטיסיות לנסיעה בתחבורה ציבורית. בתשע"א (2010/11) הוסעו כ-11,100 תלמידים הלך וחזור (כ-20% מכלל תלמידי הגנים וביה"ס בעיר), ירידה של כ-15% בהשוואה לשנת תש"ע (בה היו כ-13,000 תלמידים מוסעים). מכלל התלמידים המוסעים כ-6,888 תלמידים מהחינוך הרגיל ועוד כ-4,223 תלמידים מהחינוך המיוחד (כולל תלמידי החינוך המיוחד

שבחינוך הרגיל). בסך הכל פועלים כ-1,100 מסלולים של איסוף ופיזור התלמידים בעיר (כ-300 בחינוך הרגיל ועוד כ-800 בחינוך המיוחד). מחלקת ההיסעים מטפלת גם בחלוקת כרטיסיות נסיעה לאוכלוסיית התלמידים הזכאית, כ-4,000 תלמידים זכאים לכרטיסיות לנסיעה בתחבורה הציבורית.

2.8 פעילות במוסדות החינוך בתחום השיפוף ועבודות הבטיחות

עבודות השיפופים שבוצעו באופן ישיר ע"י המחלקה לבינוי ופיתוח עמדו על סך של כ-16 מיליון ₪. במהלך שנת 2010 בוצעו עבודות בכ-300 מוסדות חינוך מכלל מוסדות החינוך בעיר. מתוך סה"כ העבודות בוצעו כ-250 עבודות בתחום הבטיחות. כמו כן, בוצעו גם כ-400 עבודות שיפוף הכוללות בתוכם עבודות בטיחות.

3. גני ילדים עירוניים

מניתוח הנתונים ההיסטוריים המוקדמים ביותר שעומדים לרשותנו (לוח 6.5), מתחילת שנות ה-60, עולה שבעיר ת"א-יפו היו 6,031 ילדים ב-110 גני הילדים עירוניים, ב-170 כיתות גן (נכון לשנת הלימוד תשכ"א - 1960/61). מאז שנות ה-60 אוכלוסיית ילדי הגנים העירוניים גדלה בצורה הדרגתית עד תחילת שנות ה-80 כשבשיאה הגיעה ל-9,347 ילדים שהיו ב-211 גנים עירוניים ב-316 כיתות גן (נכון לשנת הלימוד תשמ"א - 1980/1). מתחילת שנות ה-80 ועד תחילת שנות ה-2000 אוכלוסיית ילדי הגן הצטמצמה בהדרגה והגיעה ל-8,226 ילדים ששהו ב-175 גנים עירוניים ב-308 כיתות גן (נכון לשנת הלימוד תשס"א - 2000/01). מאז שנות ה-2000 מסתמנת מגמת עלייה במספר ילדי הגנים, כך שבתשע"א (2010/11) נרשמו כ-11,210 ילדים ב-236 גנים עירוניים, ב-388 כיתות גן.

מכלל הילדים בגנים העירוניים והמשותפים בתשע"א (2010/11), כ-23% היו בגיל 3 (גן טרום-טרום-חובה), כ-36% היו בגיל 4 (גן טרום-חובה) ועוד כ-42% בגיל 5 ומעלה (גן חובה) (לוח 6.7). כ-78% מכלל הילדים נמצאים בגנים ממלכתיים עבריים, כ-11% בגנים ממלכתיים דתיים, כ-2% בגנים חרדים, כ-5% בגנים ממלכתיים ערביים וכ-4% מהילדים נמצאים בגנים מיוחדים (לוחות 6.5 ו-6.6).

משנת תשס"ג (2003/04) עד תשס"ה (2005/06) מספר הילדים הממוצע בכיתה גן, בגנים הרגילים, עלה הדרגתית (מ-30.3 ילדים ל-32.0 ילדים). החל בשנת תשס"ו (2006/07), מספר הילדים הממוצע בכיתה גן בגנים הרגילים החל להצטמצם במעט, והגיע ל-27.8 תלמידים לכיתה. מספר התלמידים לכיתה נמוך במיוחד בגנים המיוחדים (8.1 תלמידים לכיתה) והוא גבוה במיוחד בגני החינוך החרדי/עצמאי (39.7 תלמידים לכיתה). בגנים של החינוך הממלכתי הדתי והממלכתי ערבי מספר הילדים הממוצע לכיתה גן היה נמוך יותר בהשוואה לשאר המסגרות של החינוך הרגיל - 30.4 תלמידים לכיתה.

כ-23% מילדי הגנים מתגוררים ברובע 9 בדרום מזרח העיר ועוד כ-14% ברובע 7 ביפו. בעבר הירקון (רבעים 1 ו-2) מתגוררים כ-31% מילדי הגנים ובצפון העיר (רבעים 3 ו-4), כ-17%. במרכז העיר (רבעים 5 ו-6) גרים כ-6% מילדי הגנים ובסביבת התחנה המרכזית (רובע 8) גרים כ-9% מילדי הגנים. קרוב לאחוז - 0.8%, מילדי הגנים מתגוררים מחוץ לעיר (לוח 6.7).

4. חינוך יסודי

בתחילת שנות ה-60, היו בעיר 62,334 תלמידים ב-116 בתי-הספר יסודיים אשר למדו ב-1,583 כיתות (נכון לשנת הלימוד תשכ"א - 1960/1). מספר תלמידי החינוך היסודי הצטמצם באופן הדרגתי לאורך השנים, כך שבתשע"א (2010/11) עמד מספרם של התלמידים בחינוך היסודי העירוני והמשותף על 26,544 התלמידים. סיבה אחת לצמצום הגדול במספר התלמידים היא שהחינוך היסודי העירוני עד שנות ה-90 כלל מסגרות נוספות שנעלמו ולא נכללו עוד בחינוך היסודי העירוני בשנים לאחר מכן, כגון: החינוך היסודי לנערים עובדים בכיתות ז' וחי' ששולבו בחינוך העל-יסודי. בשנים האחרונות ניתן להבחין במגמת עלייה במספר התלמידים, מגמה שהחלה בתשס"ד (2004/05), בה היו 23,079 תלמידים, והמשיכה בעלייה מתונה לאורך השנים עד שנת תשע"א (2010/11).

החל בתשס"ב (2002/03), כל בתי-הספר היסודיים בעיר פועלים כבתי"ס בניהול עצמי. משמעות הדבר היא שביה"ס הופך להיות מוקד מרכזי לקבלת החלטות ויש בידיו האמצעים להגשים את יעדיו ומטרותיו. בת"א-יפו פועלים בתי-ספר בשיתוף ההורים, המורים, התושבים, משרד החינוך והתרבות ומינהל החינוך, התרבות והספורט בעירייה; 10 מתוכם בפיקוח ממלכתי-דתי.

מכלל התלמידים בחינוך היסודי, כ-68% לומדים בחינוך הממלכתי, כ-9% בחינוך הממלכתי דתי; כ-13% בחינוך החרדי/עצמאי; כ-5% בחינוך הערבי ועוד כ-5% בחינוך המיוחד (מבוסס על נתוני לוח 6.14). ממוצע התלמידים לכיתה בחינוך היסודי הרגיל (כולל תלמידי החינוך המיוחד שלומדים בחינוך הרגיל) היה בתשע"א (2010/11) 25 תלמידים לכיתה, בדומה לתש"ע בה היו בממוצע 24 תלמידים לכיתה. ממוצע התלמידים לכיתה גבוה יותר בחינוך הממלכתי בו היו כ-28 תלמידים בממוצע בכיתה בהשוואה למגזרים אחרים: בחינוך הערבי היו כ-23 תלמידים בממוצע בכיתה, בחינוך הממ"ד היו כ-17 תלמידים בממוצע בכיתה ובחינוך העצמאי/חרדי היו כ-19 תלמידים בממוצע בכיתה. יש לציין שבתשע"א, בחינוך הממ"ד חל צמצום גדול בממוצע התלמידים לכיתה בהשוואה לעבר (לוח 6.14).

בתשע"א (2010/11), בכיתות החינוך המיוחד שבבתי-הספר היסודיים הרגילים (לוח 6.15) למדו 840 תלמידים ב-85 כיתות, נתונים המצביעים על מגמת עלייה איטית בהשוואה לשנים קודמות במספר תלמידי החינוך המיוחד (733 תלמידים ב-2007/08, 770 ו-777 ב-2008/09 וב-2009/10, בהתאמה). חלקם של תלמידי החינוך המיוחד מסה"כ התלמידים בבתי"ס יסודיים רגילים (בכיתות א'-ו') עמד בתשע"א (2010/11) על 3.4%. הרוב הגדול של התלמידים בכיתות של החינוך המיוחד הם בפיקוח ממלכתי עברי (כ-73%).

בבתי-הספר של החינוך המיוחד למדו בתשע"א (2010/11) 1,267 תלמידים ב-188 כיתות, ומספר התלמידים הממוצע לכיתה עמד על כ-7 תלמידים (לוח 6.14). סה"כ תלמידים בכיתות המיוחדות (בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד) בתשע"א (2010/11) עמד על 2,107, המהווים כ-8% מכלל התלמידים בחינוך היסודי.

התפלגות התלמידים בחינוך היסודי הרגיל (ללא מוסדות החינוך המיוחד), לפי אזור מגורים (לוח 6.11) היא כדלקמן: ברובע 9 בדרום מזרח העיר התגוררו 22.9% מהתלמידים, עוד 14.8% מהתלמידים גרו ברובע 7 ביפו, 5.4% במרכז העיר ברבעים 5 ו-6 ובדרום העיר, ברובע 8 גרו 7.7% מקרב התלמידים. בעבר הירקון ברבעים 1 ו-2 התגוררו 31.7%, ובצפון העיר ברבעים 3 ו-4 14.2%. בדומה לנתוני השנים האחרונות, רק 3% מהתלמידים התגוררו מחוץ לעיר. באופן כללי אחוז התלמידים המגיעים מחוץ לעיר קטן באופן הדרגתי עם השנים - בתחילת שנות ה-2000 אחוז תלמידי החוץ עמד על כ-5% וכאמור, בשנים האחרונות הוא עומד על כ-3%.

חלקם של התלמידים בבתי-ספר ממלכתיים עבריים גדול יחסית בצפון העיר ברבעים 1-4 ובמרכז ברובע 5, ונמוך יחסית ברובע 8 - בסביבות התחנה המרכזית, ברובע 7 - יפו, וברובע 9 - דרום מזרח. יש לציין שבשנים האחרונות חלה עלייה גדולה בשיעור התלמידים בחינוך העצמאי/חרדי, במיוחד ברבעים 6 ו-9: בתחילת העשור, ברובע 6 שיעור התלמידים הללו עמד על כ-27%, בעוד שכיום שיעורם עומד על כ-35%; ברובע 9, בתחילת העשור עמד שיעורם על כ-12%, בעוד שכיום שיעורם עומד על כ-20% (עיקר העלייה ברובע 9 הייתה בתת-רבעים הדרומיים - 93 ו-94).

מבין 843 התלמידים שהתגוררו בתשע"א (2010/11) מחוץ לעיר, כ-69% לומדים בבתי-ספר בחינוך העצמאי (חרדי), כ-21% בבתי-ספר ממלכתיים, כ-9% בבתי-ספר ממלכתיים דתיים וכ-1% בחינוך הממלכתי ערבי.

5. חינוך על-יסודי

גם בחינוך העל-יסודי קשה לבחון מגמות היסטוריות ארוכות טווח, וזאת משום שההגדרות השתנו לעיתים תכופות. לדוגמה, בעבר נכללו בחינוך העל-יסודי גם מסגרות לימודי הערב והלימודים המקצועיים (במהלך שנות ה-50'-80') ואילו החל בשנות ה-90' ואילך מסגרות אלו לא נכללו עוד במערך החינוך העל-יסודי; דוגמה נוספת היא שעד שנות ה-90' תלמידי חטיבות הביניים למדו במסגרות נפרדות מהחינוך העל-יסודי, ואילו כיום תלמידי חטיבות הביניים נכללים בחינוך העל-יסודי; דוגמה אחרת נוגעת למוסדות הנכללים בחינוך היסודי העירוני: בעבר ההתייחסות לחינוך העל-יסודי הייתה בעיקר למערכת העירונית, בעוד שהחל בשנות ה-2000, ההתייחסות היא למערכת החינוך העל-יסודית העירונית והמשותפת (בבעלות עירונית ובעלות פרטית/אחרת) גם יחד.

עם זאת, אם נתייחס למה שהוגדר בכל תקופה כחינוך על-יסודי ניתן לומר שמערך החינוך העל-יסודי שמר על יציבות מסוימת מבחינת מספר התלמידים. בשנת תשל"ו (1975/76) למדו 18,129 תלמידים במסגרת החינוך העל-יסודי. לאורך השנים מספר זה נשמר יציב יחסית כך שבתשע"א (2010/11) למדו בחינוך העל-יסודי 17,758 תלמידים. לעומת זאת, לאורך השנים חל שינוי במספר מוסדות הלימוד - באמצע שנות ה-70' (1975/76) היו 59 מוסדות עירוניים בחינוך העל-יסודי, בעוד שמאמצע שנות ה-2000 היו כ-25 מוסדות במסגרת החינוך העל-יסודי.

בחינוך העל-יסודי, קיים אחוז גבוה יחסית של תלמידי חוץ הגרים מחוץ לתל-אביב-יפו - כ-10% (לוח 6.17). מרבית התלמידים שלמדו בת"א-יפו בתשע"א (2010/11) וגרו מחוץ לעיר באו מערי הטבעת הפנימית (גזרות מזרחית ודרומית): בת-ים (245), רמת גן (168), חולון (159) והטבעת התיכונה (גזרות מזרחית ודרומית): ראשון לציון (128) ופתח תקווה (117).
מכלל התלמידים תושבי העיר בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף ב-2010/11 (לוח 6.18): כ-32% התגוררו בעבר הירקון (רבעים 1 ו-2), כ-12% בצפון העיר (רבעים 3 ו-4), 4% במרכז (רבעים 5 ו-6), כ-14% ביפו (רובע 7), כ-5% בדרום העיר (רובע 8) וכ-22% התגוררו בדרום מזרח העיר (רובע 9).

על-פי הנתונים העירוניים, בתשע"א (2010/11) בקרב הלומדים במוסדות העירוניים והמשותפים בעיר תל-אביב-יפו, שיעור הזכאים לתעודת בגרות עמד על כ-85%. נתון זה מצביע על עלייה בהשוואה לנתון משנת תש"ע (2009/10) שעמד על כ-83%.

על-פי נתוני משרד החינוך המעודכנים לשנת תש"ע (2009/10), בקרב תושבי העיר הלומדים במוסדות החינוך בעיר ומחוצה לה, שיעור הזכאים נמוך יותר. בתש"ע (2009/10) עמד שיעור הזכאים לתעודת בגרות על כ-70%. בתש"ע במגזר היהודי שיעור הזכאים לבגרות עמד על כ-71% ובמגזר הלא יהודי על כ-56%, בהתאמה (לוח 6.21). ניכרת עלייה גדולה בשיעור הזכאים במגזר הערבי בתש"ע (2009/10) בהשוואה לשנים הקודמות, במיוחד החל בתשס"ו (2006/07) בה עמד שיעור זה על כ-40%.

כוח האחזקה של מערכת החינוך בעיר בחינוך העל-יסודי

מערכת החינוך העירונית משקיעה מאמצים בשמירת התלמידים במוסדות החינוך הפורמלי, במטרה שהתלמידים לא ינשרו במהלך שנת הלימודים מאותן המסגרות שבהן החלו את לימודיהם בתחילת השנה. כוח האחזקה של בתי-הספר העל-יסודיים והמשך הלימודים של התלמידים בבתי-הספר באזור מגוריהם נבדקים ע"י המחלקה לתכנון והערכה פדגוגית של מינהל החינוך התרבות והספורט (לוח 6.19). מתחילת העשור נמצא שחל שיפור ניכר בכוח האחזקה של בתי-ה"ס השש-שנתיים, כך שמרבית התלמידים מסיימים את כיתת י"ב באותו בית-ספר שש-שנתי בו התחילו כיתה ז': בתשס"א (2000/01) שיעור זה עמד על 62% ואילו בתש"ע (2009/10) עמד שיעור זה על 73%.
לאורך השנים יש צמצום בשיעורי הנושרים - אם בתשס"ג (2003/04) עמד שיעור הנושרים על כ-10%, הרי שבתש"ע (2009/10) הוא הצטמצם לכדי 5%. לנוער שנשר מהמסגרות הפורמליות של מערכת החינוך ניתנת הזדמנות להשלמת הלימודים במסגרות אלטרנטיביות המעניקות הסמכה, תעודה מקצועית או הכוונה וידע. פעילות זו מתבצעת באמצעות היחידה לקידום ילדים ונוער ("אכפת") - בתש"ע כ-1% מכלל התלמידים בחינוך העירוני והמשותף סיימו את לימודיהם במסגרת בלתי פורמלית זו.

6. חינוך על-תיכוני

מספר התלמידים במוסדות להכשרת כוח אדם להוראה ולגננות בעיר (לוח 6.21), שאינם מעניקים תואר אקדמי מוכר (החל בתשס"ט היה בתל-אביב-יפו מוסד אחד כזה בלבד) עמד בתש"ע (2009/10) על 2,731 והוא היה גבוה יותר בהשוואה לארבע השנים האחרונות. בארבע השנים האחרונות מספר התלמידים במוסדות להכשרת כוח אדם היה בין כ-1,300 תלמידים בתשס"ה (2005/06) לבין כ-1,900 תלמידים בתשס"ט (2008/09). יש לשים לב שבשנים מוקדמות יותר, עד שנת תשס"ה (2005/06), הנתונים כללו תלמידים שלמדו לתואר ושלא לתואר ועל כן מספרם היה משמעותית גבוה יותר ועמד על למעלה מ-5,000 תלמידים. אי לכך, הנתונים המוצגים עד תשס"ה (2005/06) אינם בני השוואה לנתונים שמוצגים בשנים שלאחר מכן.

במוסדות חינוך על-תיכוניים אשר אינם מעניקים תארים אקדמיים מוכרים, למדו בת"א-יפו בתש"ע 6,467 תלמידים ב-42 מוסדות. נתון זה מצביע על צמצום של כ-15% בהשוואה לשנתיים האחרונות בהן במספר הסטודנטים עמד על כ-7,500 תלמידים (לוח 6.22). התלמידים שלמדו במוסדות על-תיכוניים בת"א-יפו היוו כ-15% מכלל התלמידים במוסדות אלה בישראל (כ-43,300 תלמידים).

7. חינוך גבוה

7.1 אוניברסיטת תל-אביב

מספר הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב גדל בהתמדה לאורך השנים. באמצע שנות ה-80' מספרם עמד על כ-17,900 ובאמצע שנות ה-90' מספרם עלה לכ-25,900. מספר הסטודנטים המשיך לגדול גם בשנים שלאחר מכן, אם כי הגידול היה מתון יותר. מגמת העלייה המתונה נעצרה באמצע שנות האלפיים, כשבשנת 2005 מספר הסטודנטים לראשונה הצטמצם במעט בהשוואה לשנים הקודמות ועמד על כ-28,000 סטודנטים. מאמצע העשור הקודם, מספר הסטודנטים החל להצטמצם בהדרגה

עד שבשנת תשס"ט (2008/9) הוא עמד על כ-25,100 סטודנטים. בשנה"ל תש"ע (2009/10) מגמת הירידה נעצרה ומספר הסטודנטים עלה לכ-26,300 איש, עלייה של כ-5% בהשוואה לשנה"ל תשס"ט.

הסטודנטים שלמדו באוניברסיטת תל-אביב היוו כ-21.3% מכלל הסטודנטים באוניברסיטאות בארץ (123,800). שיעור זה דומה לשיעור שנרשם בשנים האחרונות שעמד על כ-20%. מקרב הסטודנטים באוניברסיטת ת"א כ-54% למדו לתואר ראשון, כ-37% לתואר שני, כ-8% לתואר שלישי וקצת יותר מאחוז אחד (1.1%) לתעודה. תחומי הלימוד העיקריים בתש"ע (לוח 6.26) היו: מדעי החברה (14.2%) עסקים ומדעי הניהול (12.2%), הנדסה ואדריכלות (11.3%), מדעים ביולוגיים ומקצועות עזר רפואיים (8.0%-ו-8.3%, בהתאמה), וגם מדעי הרוח (7.8%).

חלקן של הנשים בקרב הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב בתש"ע, בדומה לשנים האחרונות, עמד על כ-55% (לוח 6.26). הנשים מהוות למעלה ממחצית הלומדים בכל אחד מהתארים (תואר ראשון ושני - 55% ותואר שלישי - 53%). מקרב מקבלי תעודות אקדמיות באוניברסיטת תל-אביב הרוב המכריע הן נשים המהוות כ-75% מכלל מקבלי התעודות - תעודה ניתנת בסיום הלימודים רק לבעלי תואר אקדמי בתחום ההוראה, הספרנות וכד'. אחוז הנשים מכלל הסטודנטים גבוה במיוחד בתחום המקצועות: חינוך והכשרה להוראה ובתחום המקצועות העזר-רפואיים (81%-ו-84%), בתחום השפות, הספרות ובלמודים רגיונליים (70%), ובמדעים הביולוגיים ובמדעי החברה (66%-ו-63%, בהתאמה). חלקן של הנשים נמוך במיוחד במתמטיקה, בסטטיסטיקה ובמדעי המחשב (29%), בהנדסה ובאדריכלות (30%) ובמדעים הפיסיקאליים (32%).

ההתפלגות על-פי יבשת המוצא של הסטודנטים מאוניברסיטת תל-אביב (בקרב יהודים), לפי תואר בתש"ע (לוח 6.25) היא כדלהלן: סטודנטים שיבשת לידת אביהם אסיה-אפריקה מהווים כ-15%, אירופה-אמריקה כ-34% ודור שני בארץ כ-51%. בהתפלגות על-פי קבוצות באוכלוסייה, ניתן לראות כי מכלל הסטודנטים הלומדים לתואר, הסטודנטים הערבים מהווים כ-3%, כ-5% וכ-8% (בתואר השלישי, השני והראשון, בהתאמה). בניגוד לעבר, הסטודנטים הערבים הלומדים ללימודי תעודה היוו אחוז נמוך יותר מכלל הלומדים ללימודי תעודה: בשנה"ל תש"ע (2009/10) הם היוו כ-7% בהשוואה לתשס"ט (2008/09) בה הם היוו כ-14% מכלל הלומדים לתעודה.

בהתייחס למקבלי התארים, החל בתחילת שנות ה-90, מספר מקבלי תארים אקדמיים באוניברסיטת תל-אביב במגמת עלייה. עלייה זו הייתה בעיקר בקרב מקבלי תואר שני ושלישי. מספר מקבלי התארים בשנה"ל 2009/10 עמד על 7,094 איש, גידול של כ-2% בהשוואה לשנה"ל הקודמת בה היו 6,972 מקבלי תארים (לוח 6.28). לגבי התפלגות התארים, נמצא שב-2009/10 היו 3,585 מקבלי תואר ראשון, 3,047 מקבלי תואר שני, 284 מקבלי תואר שלישי ו-178 מקבלי תעודה. באוניברסיטת תל-אביב חולקו ב-2009 כ-21% מכלל התארים שחולקו בכל האוניברסיטאות בארץ בשנה זו (33,419 תארים). כמו כן, מקרב כלל מקבלי התארים מאוניברסיטת תל-אביב, כ-33% מהסטודנטים היו תושבי העיר.

7.2 מכללות אקדמיות

בשנת תשס"ו (2005/06), ערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שינויים באופן דיווח הנתונים לגבי המכללות המוכרות המעניקות תואר ראשון ושני. עד לשנה זו, הנתונים של הסטודנטים והתארים של מוסדות אלה נכללו יחד עם הנתונים של החינוך העל-תיכוני (ראה בפרק הסברים והגדרות).

בתש"ע (2009/10) למדו ב-7 מוסדות אקדמיים 12,544 סטודנטים (לוח 6.24 ולוח 6.27), רובם למדו לתואר ראשון, 11,556 (כ-92%) ומקצתם לתואר שני - 988 (כ-8%). כ-44% מהסטודנטים למדו במסלולי הלימוד של החינוך במכללות לחינוך, בעוד ששאר הסטודנטים למדו במכללות במסלולים שונים, כגון: מדעי החברה, עסקים ומדעי הניהול (כ-29%), הנדסה ואדריכלות (כ-16%) ומדעי המחשב (כ-11%).

האחוז הגבוה של נשים בולט גם במכללות - כ-63% מהסטודנטים שלמדו בתש"ע במכללות היו נשים. מקרב כלל הנשים במכללות האקדמיות, כ-62% למדו חינוך במכללות לחינוך בעיר, כ-30% למדו מדעי החברה כולל תקשורת וכלכלה, כ-5% למדו מדעי המחשב ועוד כ-4% למדו הנדסה ואדריכלות.